

Den historicistiske villa

Historicismen er en stilart, der opstod i midten af 1800-tallet og varede frem til begyndelsen af 1900-tallet. Stilarten opstod stort set samtidigt med Grundlovens indførelse, som følge af oplysningstidens ønske om at starte forfra såvel politisk som kunstnerisk. Målet var et formsprog, der klart adskilte sig fra enevældens foregående, stramme klassicisme.

Samtidig var Danmark på vej ind i en periode med meget høj økonomisk vækst. Det resulterede over hele landet i et omfattende byggeboom. Man hentede inspiration fra tidligere tiders italienske, franske, tyske og hollandske arkitektur. Der kan sagtens findes detaljer og ornamentik fra flere forskellige af de tidligere perioder i én og samme bygning.

Kendetegn

Historicistiske huse kan være pudsede og malede, men det mest almindelige er, at de står i blankt murværk, hovedsageligt i røde sten. De historicistiske huse er i forhold til tidligere ganske rigt udsmykkede, særligt gadefacaden. Fugerne mellem de præcise maskinsten er ofte fremhævede med en lille profil. Gesimser og dekorationsbånd på facaderne er udført med specielle formsten, der kunne være glaserede, eller i det nye vidundermiddel cement. På huse i to etager er den nederste del af facaden nogle gange helt eller delvist pudset op i cement i felter, der skulle efterligne naturstenskvadre.

Facaden kunne stå pudset eller i blank murværk. De pudsede mure var kalket eller behandlet med en indfarvet mørtel. Gængs var også den enkle, murede, halvanden etages villa med saddeltag, som man tilførte historiske referencer. Selv de mest ydmyge huse har lidt dekoration, fx en række mursten i gesimsen placeret diagonalt i et såkaldt tandsnit. Facaderne mod gården eller haven er for de fleste huses vedkommende til gengæld meget mere sparsomt dekoreret. Nogle gårdfacader er opført i de dengang billigere gule mursten.

Tagene er ofte af naturskifer, men kunne også være udført med tegl. Naturskiferen er dengang et nyt og billigt materiale, som er yndet, fordi det gav taget en helt skarp profil. Udhæng ved tag og kviste havde ofte fint udskåret tømmer. Vinduerne er typisk dannebrogsvinduer evt. med en enkelte vandret sprosse i den nederste, høje rude. Det var sjældent, at der blev anvendt småsprossede vinduer, fordi det nu var blevet muligt at få trukket glas i større dimensioner end tidligere.

Det dekorerede træværk og vinduerne er oprindeligt som regel malet i lidt støvede, mørke farver, grønt eller brunt. Vinduerne kunne dog også være hvide – hvid maling er dengang meget dyrt, så hvidt træværk udtrykte velstand.

Tagene er ofte af naturskifer, men kunne også være udført med tegl. Naturskiferen er dengang et nyt og billigt materiale, som er yndet, fordi det gav taget en helt skarp profil. Udhæng ved tag og kviste havde ofte fint udskåret tømmer. Vinduerne er typisk dannebrogsvinduer evt. med en enkelte vandret sprosse i den nederste, høje rude. Det var sjældent, at der blev anvendt småsprossede vinduer, fordi det nu var blevet muligt at få trukket glas i større dimensioner end tidligere.

Det dekorerede træværk og vinduerne er oprindeligt som regel malet i lidt støvede, mørke farver, grønt eller brunt. Vinduerne kunne dog også være hvide – hvid maling er dengang meget dyrt, så hvidt træværk udtrykte velstand.

Anbefalinger

Facader i blank mur var som regel fint bearbejdede og bør derfor som udgangspunkt ikke ændres med nye vindues- eller dørhuller. Facader i blank mur bør af samme grund ikke overpudsnes. Er facaden meget beskidt, kan den evt. afrenses med en skånsom vandspuling. Skal de oprindelige, fine formsten suppleres, findes der i dag en række mindre teglværker, der har specialiseret sig i at producere små serier efter forlæg for forholdsvist rimelige priser. Det er vigtigt at tage vare på de profilerede fuger, som giver facaden en fin reliefvirkning. Denne vil helt forsvinde, hvis fugerne ændres til moderne, glatte og fyldte fuger.

Tage af naturskifer eller tegl bør i videst muligt omfang bevares. Naturskifer er i dag et meget dyrt tagmateriale og kan evt. erstattes af eternitskifer, uden at tagets detaljering og fladevirkning helt forsvinder. Tegltage var oftest i røde vingetegl. Ved udskiftning bør man benytte en traditionel,

dansk vingetegl pga. det karakteristiske dybe svaj. De ofte fint formede skorstenspiber bør bevares, da de danner en naturlig afslutning på taget.

Fint forarbejdede tømmerdetaljer som vindskeder på gavle, synlige spær- og bjælkeender og de ofte rigt dekorerede kviste bør bevares, da de i høj grad er med til at fortælle om husets historie og oprindelse. Tagrender og nedløb bør udføres i zink, som patinerer smukkere end tilsvarende i plast.

Vinduernes detaljering er afgørende for huset. Mange af de oprindelige dannebrogsvinduer med enkeltlags glas er desværre i dag forsvundet til fordel for fabriksproducerede vinduer, der ikke har samme fine detaljering. Oprindelige vinduer bør så vidt muligt renoveres, da det viderefører husets udseende og give et vindue af god kvalitet. Og træet i de oprindelige vinduer er ofte af en bedre kvalitet. Ved udskiftning til nye bør vinduerne udføres i træ, som kopier af de oprindelige.

Når evt. pudsede dele af facaden, tømmer-detaljer og vinduer skal farvesættes, er det vigtigt at holde sig til de historiske, ofte mørke og lidt støvede kulører, der har været anvendt til at give kontrast og nuancering af den historicistiske facade. Farvesætningen skal samtidig helst gerne indgå i et harmonisk samspil med nabohusene.

Bevaringsværdige huse kan godt energirenoveres til en fornuftig standard, uden at det går ud over bevaringsværdierne.

Mange af de historicistiske huse i købstaden er byhuse med en facade mod gaden, der spænder helt ud mod naboerne. I praksis kan tilbygninger derfor kun ske som side- eller baghuse i gården, eller som nye fritliggende bygninger tilbage på grunden. Sådanne nye bygninger kan fint indpasses i det historiske miljø uden at dette forringes, blot man overholder en række enkle regler.